

Het huwelijk en de bruidsschat bij de Fang

Het betalen van een bruidsschat behoort bij de Fang tot de normen en waarden. Het kan echter zo'n dure aangelegenheid worden dat er een andere manier wordt gezocht om met het meisje van je keuze te trouwen.

Foto boven: Vrouw en man van de Fang.
Collectie J. Audema. Foto A.B. & Cie, Nancy, Frankrijk

Foto links: Bundel van vijf geheel
ijzeren imitatiesperen (type 2),
maximale lengte 18,5 cm.

Foto: Numismatic.org

De Fang (ook wel Pahouin of Pangwe genoemd) vormen met vijf miljoen mensen verdeeld over ongeveer twintig subgroepen een van de grootste etnische groepen in Centraal-Afrika. Ze bevolken voornamelijk Zuid-Centraal Kameroen, Equatoriaal-Guinea en Gabon. De grote spreiding van de dorpen van de Fang leidt tot afwijkingen in gewoonten en gebruiken.

Het huwelijk bij de Fang

Als een jongen met een meisje wil trouwen, benadert hij het meisje en vraagt haar toestemming. Vervolgens brengt hij palmwijn naar haar ouders. De ouders van het meisje zullen dan over de zaak nadenken en inlichtingen over de jongen en zijn familie gaan inwinnen. Vervolgens wordt er een ontmoeting tussen de twee families geregeld om de hoogte van de bruidsschat te bespreken. De huwelijks-overeenkomst wordt gesloten tussen families en niet tussen de man en de vrouw. De onderhandelingen voor de huwelijksovereenkomst vinden plaats tussen de vaders van de man en de vrouw. Zij besluiten tot het huwelijk, de man en de vrouw in kwestie worden hierbij niet betrokken.

Verlovingsperiode

Gedurende de verlovingsperiode, die wordt gezien als een proefperiode, verblijft de

Leefgebied van de Fang.

Basiskaart Wikipedia, indeling naar Guyer.

man zo nu en dan een paar dagen bij het meisje. Het meisje is vrij om in de verlovingsperiode relaties met andere mannen te hebben zonder dat daar wettelijke consequenties aan verbonden zijn. Deze gewoonte wordt *azoga-angone* (het vieren van de jeugd) genoemd.

In deze periode wordt bekeken hoe de houding van de man tegenover het meisje en haar familie is, of hij behulpzaam is en of hij in staat is tot het geven van cadeaus. De verlovingsperiode is een tijd waarin beide partijen hun positie kunnen heroverwegen. Als de jongen en het meisje besloten hebben te willen trouwen, eindigt de *azoga-angone* met een huwelijksaanzoek aan de ouders. Pas daarna wordt de bruidsschat bepaald.

Bruidsschat

Wanneer er overeenstemming is over de bruidsschat is het huwelijk een feit. De omvang van de bruidsschat wordt door de vader van de bruid bepaald. De Fang kennen een bijzondere vorm van verdeling van de bruidsschat in tijd en omvang. Bij het bepalen van de bruidsschat kan aangegeven worden in hoeveel delen en in welke periodes betaald moet worden. De bruidegom geeft geschenken aan alle vrouwelijke familieleden van de bruid die de huwelijksceremonie gaan bijwonen. Bij de Fang worden ook na het huwelijk betalingen aan de vader van het meisje

gedaan. Dit alles op basis van wederkerigheid en herverdeling, wat zo kenmerkend is voor de ruleconomie van de Fang.

De huwelijks-voltrekking

De bruid wordt door de vrouwen van haar familie naar het dorp van de bruidegom gebracht. Bruid en bruidegom blijven een week in het huis van de bruidegom. Ze krijgen voedsel van de vrouwelijke verwanten van de man. Deze ceremonie wordt de *eyale mbom* (de goede ontvangst van de bruid) genoemd.

In de tussentijd wordt er in het dorp feest gevierd. Op de dag dat de bruid weer naar buiten komt, wordt ze gewassen en ingewreven met olie. Daarna neemt ze plaats op een stoel in het midden van het dorp en geven de vrouwen haar een nieuwe naam.

Ontvoering

Ontvoering van het meisje door de beoogde echtgenoot wordt gebruikt om de hoge kosten van de bruidsschat te vermijden en komt bij de Fang relatief vaak voor. Na de ontvoering vestigen bruid en bruidegom zich in het dorp van de toekomstige echtgenoot. Gedurende enkele weken hoeft de bruid niet te werken en krijgt eten en drinken van de vrouwen van het dorp. Dit gebeurt om haar te overtuigen dat

Bundel van brede imitatie speerkoppen (type 4),
18 - 27 cm lang, 5 cm breed en 20 - 50 g zwaar.
Foto: Hearstmuseum

Bundel van platte, brede
imitatie speerkoppen (type 4),
elk ± 18 cm lang, 8 cm breed en
20 - 50 g zwaar. Foto: Hearstmuseum

Bundel van 100 smalle staafjes (type 3),
lengte 7 - 18 cm. Foto: Numismatic.org

Hoewel de vorm van de ekuele doet denken aan een wapen, werd het alleen ritueel gebruikt

haar besluit om zich zonder toestemming van haar familie bij de jongeman te voegen juist was.

De ontvoering van een ongetrouwde vrouw werd als legitiem beschouwd als de ontsnapping van het paar slaagde en zij na enige tijd via huwelijksceremonies de vrouw van de ontvoerder en lid van zijn clan werd.

Schikkingen

Na een redelijke tijd gaan de familieleden van het ontvoerde meisje naar het dorp van haar minnaar om te proberen haar op andere gedachten te brengen en haar terug te laten keren naar het ouderlijk huis. Als zij niet instemt, kan na enkele dagen een feest worden gehouden in het dorp van de minnaar, waarbij de familieleden van het meisje aanwezig kunnen zijn als zij de situatie aanvaarden. Als haar familie nog steeds niet akkoord gaat, wordt de relatie verbroken. Ook kan het ontbreken van keuzevrijheid van het meisje aanleiding geven tot ontvoering van de vrouw door de man, die niet aanvaard wordt door de schoonfamilie. De dag na de ontvoering bezoekt de vader van het meisje de man om de bruidsschat te vragen. Als de bruidegom dan de helft van de bruidsschat betaalt, wordt de zaak in der minne geschikt.

Sociaal symbool

In het Fang-huwelijk is de

‘bruidsschat’ het belangrijkste sociale symbool van de verbintenis tussen twee families. De oorsprong van de bruidsschat ligt in het feit dat in Afrikaanse culturen de vrouw een gewaardeerde arbeidskracht is. Het verlies van deze arbeidskracht moet gecompenseerd worden.

Het betalen van de bruidsschat heeft een morele waarde met de kracht van een wet en vormt een onderdeel van de normen en waarden van iedere Fang.

Ijzeren bruidsschat

De bruidsschat bestaat uit drie onderdelen:

1. voedsel, 2. waardevolle, ingevoerde goederen zoals geweren en munitie, lendendoeken, geiten, zout en alcohol en 3. geld.

Vanaf de 16e eeuw tot 1920-1930 worden er verschillende betaalmiddelen gebruikt in het gebied. Naast schelpen zijn ijzeren pijlen/bijlen, bekend als *ekuele* (ook *ekwele*, *bikie*, *bikye*, *biki*, *bikie*) meervoud *bikuele*, de belangrijkste. Zij worden individueel gebruikt, maar vaker gebonden in bundels van 5, 10, 30 of 100 stuks. Hoewel de vorm doet denken aan een wapen, kenden deze voorwerpen alleen een ritueel gebruik.

Een bundel van 10 stuks heet *awon bikuele*, 100 stuks is *ntad bikuele* en een miljoen *bikuele* wordt aangeduid met de naam *akuru bikuele*. Het woord *akuru* is afgeleid van *akut* dat ‘gek’ betekent, omdat boven de schatting van een miljoen elk getal als onredelijk werd gezien.

Deze symbolische en praktische handeling van het samenbinden van een aantal stukken metaalgeld komt voor in heel West-Centraal Afrika. Door de binding ontstaat een ander, makkelijk herkenbaar voorwerp dat de waardebeoordeling en daarmee ruiling eenvoudiger maakt.

Een bruidsschat omvat omstreeks 1920 tot 10.000 *bikuele* (in bundels van 100 *bikuele*), d.w.z. ongeveer 160 kilo ijzer. De bundels worden door de schoonfamilie gebruikt om gebruiksvoorwerpen, gereedschappen en siervoorwerpen te vervaardigen. Het ijzer werd ook geruild met Pygmee-volken voor vlees. Een vader die meerdere dochters had, kon een fortuin bijeenkrijgen als hij erin slaagde ze allemaal ten huwelijk te geven. De bruidsschat bewijst de overdracht van de rechten op de vrouw en haar kinderen van haar vader op haar man. Het woord voor bruidsschat of bruidsgeld is in de Fang-taal *nsua bikeign*, hetgeen letterlijk ‘ijzeren bruidsschat’ betekent.

Typologie

1. Ijzeren bijlimitatie met houten schacht, meestal in bundels van 5 stuks. Gebruikt door de Fang in Equatoriaal-Guinea.

2. Imitatie speren, geheel van ijzer, bundels van 3, 5 of 10. Gebruikt door de Fang in Gabon. Namen: *awu mbekie*, *soé bekie*, *bikei*, *ntets*, *biki* of *bikie*

3. Smalle ijzeren staafjes, in bundels van 10, 30, 50 of 100. Gebruikt door de subgroepen *Ewondo*, *Bane* in Kameroen. Namen: *mimbos*, *mimbas* of *mimboss*.

Als bruidsschat waren duizend tot tienduizend van deze staafjes nodig, die tezamen

In 1963 werd in Gabon het geven van een bruidsschat bij een huwelijk verboden

tussen de 35 en 45 kilo wogen.

4. Platte, brede imitatie speerkoppen in bundels van 10, 20, 25 of 30, 70, 80. Gebruikt door de Ntumu in Equatoriaal-Guinea. Namen: melo mekama, egbwe ie, bikwele of bikie.

5. Smalle, speer met holle schacht, zowel los als in bundels van 10. Gebruikt door de subgroepen Eton en Yaounde in Kameroen. Naam: mekon. Eigenlijk is het een bruikbare speerkop, er kon een houten schacht in geplaatst worden. Een bundel van 10 mekon voldeed als bruidsschat.

6. Imitaties, van type 4, de brede imitatiesperen, niet gebundeld. Gebruikt door Fang-volken van Gabon en Kameroen. Naam: Ekola. Ze waren tienmaal zoveel waard als de smallere speren. Als huwelijksgeschenk waren 500 exemplaren nodig.

De bruidsschat in de 20ste en 21ste eeuw

Aan het eind van de jaren 1930 steeg de prijs van een bruidsschat sterk door inflatie. De laatst bekende markt waar nog ijzeren bikuele werden verkocht, vond plaats in 1937 in Yaounde.

In 1930 probeerde de Franse regering in Gabon een maximale bruidsprijs van 400 franc vast te stellen. Deze werd de tien jaar daarna als richtinggevend bedrag gebruikt door de Fang.

In 1963 werd in Gabon het geven van een bruidsschat bij een huwelijk bij wet verboden. Ondanks de wet die het vragen van een bruidsschat verbiedt, omdat het overeenkomsten vertoont met het kopen van een vrouw, bleef de praktijk bestaan en in de Fang-samenleving in het bijzonder. Op het vragen van een bruidsschat stond een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar

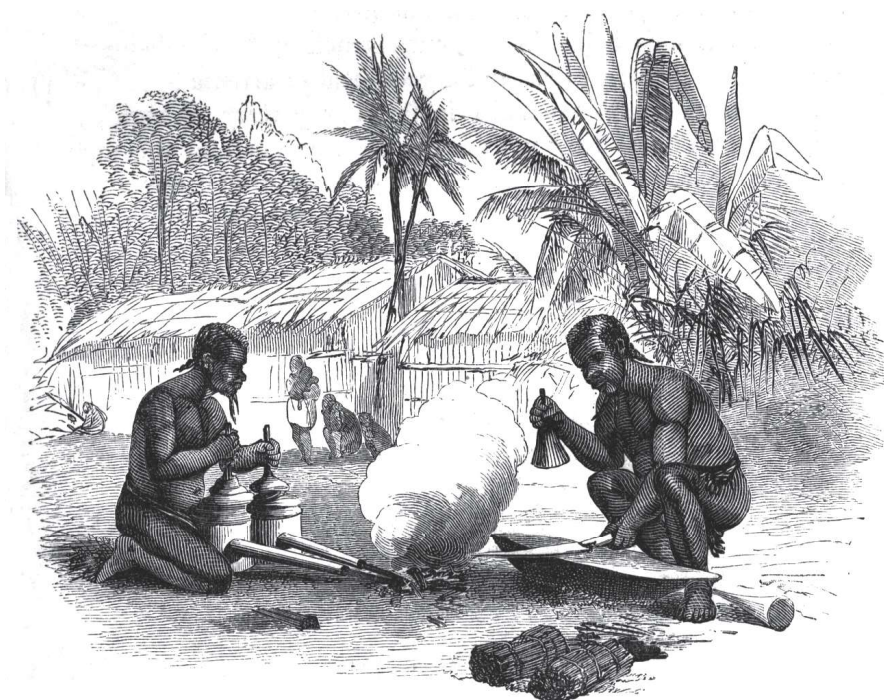
Fang-smeden met rechtsonder bundels bikuele. Paul B. Du Chaillu, *Explorations & adventures in Equatorial Africa* (London: John Murray, 1861)

met een boete van maximaal 360.000 CFA-franc, tegenwoordig ongeveer 548 euro. De goedkeuring door de Gabonese Senaat, op 17 september 2020, van de wet die het gewoontehuwelijk legaliseert, hield in dat de wet van 1963 waarbij de bruidsschat werd afgeschaft, werd ingetrokken. Daarvoor in de plaats kwam artikel 9, *in overeenstemming met de Gabonese gebruiken en gewoonten kan de bruidsschat bestaan uit goederen in natura, alledaagse voorwerpen die door de traditie worden erkend voor hun symbolische waarde, en in contanten, gegeven door de familie van de toekomstige echtgenoot aan de familie van de toekomstige vrouw.*

smitwoud@xs4all.nl

Literatuur

- Guyer, J.I.** (1985). The iron currencies of Southern Cameroon In: *Symbols* Peabody Museum, Harvard University
- Guyer, J.I.** (1986). Indigenous Currencies and the History of Marriage Payments. A Case Study from Cameroon. In: *Cahiers d'études africaines*, vol. 26, n° 104, 1986. pp. 577-610
- Martino Martín, E.** (2016). Nsoa ("dote"), dinero, deuda y peonaje: cómo el parentesco Fang tejió y destejió la economía colonial de la Guinea Española. In: *Éndoxa: series Filosóficas*, no 37, pp. 337-361. Madrid: UNED
- Tessmann, G.** (1913). *Die Pangwe Völkerkundliche Monographie eines westafrikanischen Negerstammes Ergebnisse der Lübecker Pangwe-Expedition 1907-1909 und früherer Forschungen 1904-1907.* Berlin: Wasmuth A.-G.

Een bundel met ijzeren bijlimitaties met houten schacht (type 1), lengte 16 cm.

Foto: Kringla Statensmuseum

Bundel van geheel ijzeren imitatie speren (type 2), lengte 13,7 cm.

Foto: Nationalmuseet Denmark

Imitatiesperen (type 2) met houten schachten

Foto: Linden Museum, Stuttgart

Een imitatie van type 4, de brede bruidsgeldsperen, vervaardigd in Duitsland voor de handel met het zuiden van Kameroen, 42 x 15 cm.

Foto: Hearstmuseum

Smalle speer met holle schacht (type 5), 16 - 30 cm lang en gemiddeld 40 g, Yaounde, in 1888 verzameld.

Foto: Statens Museum

